

# تورک بوروی

Yıl : 1      Sayı : 3      15 Kanunı evvel 1327

تورکک رک فاندمنه چالشیر      اونیش کونده بر چیقار

# سیاسیات

## تورک عالمی

۳

بوندن یکریمی بش ، اوتوز سنه اول ، یکدیگرندن تمامیه غافل ، هیئات اجتماعیله پریشان ، کندیلری ایچون هیچ برغایه املی ونقطه استقبالی تعین ایتمه مش اولان تورکرلر آراسنده شوصوک سنه لده بر طاقم جریانلر مشاهده ایدیلکده در .

عجبا بوجریانلرک شکلی نهدن عبارتدر ؟

بوسؤاله قطعی ومعین برجواب ویرمک هنوز قابل دکلدر: زیرا جریانلری تولید ایدن طویغولر ، دوشونجهلر هنوز تمامیه تبلر ایتهدیلر ، هنوز برشکلی معین آلامادیلر . بونلر ، شکلی ، صورتی ، ماهیتی هنوز غیر معین ایجه بولوط پارچهلری کبی تورک سیاسی اوزره ننده طولاشمقده درلر ؛ تورک دماغلرینه ، کرچه بر طاقم سویملی آرزولر ، یوکسک واولو فکرلر القا ایدیورلر ایسه ده بو بولوطلرک بالآخره بیرلشهرک نه کبی بر شکل نزهیه طوغری بر خط حرکت آله جقلری هنوز معلوم دکلدر .

بونکله برابر ، بز بو سفر شو مهم و غیر معین طویغولرک ، دوشونجهلرک ، هیچ اولمازسه خطوط اساسیه اعتباریه نه اولدقلرینی آکلامغه چالیشه جغز . بلکه بو وسیله ایله تورکرلرک نزهیه وارمق ایسته دیکلری ، هانکی غایه امله وناصل برنقطه استقباله دوغرو یورومکده اولدقلری بر درجهیه قدر تبین ایدر .

ایشته شونقطه نظر دن تورک عالمنه دقتلیجه برنظر آتیلیرسه بو بویوک عالمنه ایکی اساسلی جریان کوزه چارپار :

برنجیسی : اسلامیت قایتغوسی ؛

ایکنجیسی : تورکک قایتغوسی ؛

برنجی جریانده بوتون اقوام اسلامیه مشترکدر . فقط شو جریانه بر شکل معین ویرن وبرمقصد تعین ایتدیرن ینه تورکرلر در .

اول امرده شوراسنى سويلهلم كه بوجريانى بزم آرازمه صوبقان ، دها  
 دوغروسى بوجريانه بزي سوق ايدن آورپاليلر اولمشدر . ايكي يوزسنه دئبرى  
 غرب شرق ، عالم نصرانيت عالم اسلاميتى بر مغلوبيت عظيمه يه دوچار ايتديكي  
 انكار اولونه ماز . غرب مدنيتك ، غرب قوتنك هجومه قارشى شرق ، باخاصه  
 اسلام عالمى مقاومتسزلكنى ، ضعف وعجزنى تسليم ايتك مجبوريتنده قالدى .  
 ممالك واقوام شرقيه واسلاميه برررغربك ادارهسى وتحكمى آتته كچدى . سلطنتلر  
 ييقلدى ، سلاله لر سوندى .. بوانقراضك مدهش لوحه لرني تماشايتمكده  
 اولان متفكرين اسلاميه ، بوحالك اسبابى آراشديرمق ، اساسنى آكلامق  
 ايسته ديلر . فقط مع التأسف بومتفكرين علوم دينيه ده متبخر اولدقلرى قدر  
 علوم دنيويه واقف دكل ايديلر . بونك ايچون وقايحه يالكىز بر كوزايله باقديلر  
 واوونى يالكىز بر نقطه نظر دن تحليل وتنقيد ايتديلر . بو بلا ومصيبتلك ،  
 بوانقراضك يكانه منبع وسببى - اخلاق بوزوقلغى در . اخلاق بوزوقلغى ايسه  
 احكام دينيه وقواعد شرعيه نك ائى آكلاشيلماسندن واشبو احكام وقواعد  
 حقيقه رعايت اولونما مسندن ايلرى كليور ، ديديلر . بناء عليه اونلرك بوتون  
 خلاصه تفكرلرى كوسترديكلى يكانه نجات چارەسى ، اخلاق عموميه نك  
 اصلاحى وبونك ايچون ده احكام وقواعد شرعيه نك بحق اجرا وايفساسى  
 دستورينده ظوپلانيوردى .

ايسته بر زمان بوتون عالم اسلامى احاطه ايتمش اولان شوافكار وحسيات  
 وحالت روحيه نتيجه سيدر كه عيني زمانده آفريقا وعربستانده - سنوسيلر  
 ووهابيلر ؛ آسياده ايسه - شىخى لر ، كريم خانى لر وبابى لر ظهور ايديلور .  
 شو طريقته لرك كافه سى عيني دوشونجه لرك ، عيني حالت روحيه نك نتيجه سى  
 اولديغدن مختلف يوللر ومختلف واسطه لر ايله عيني مقصده دوغروبورولردى .  
 جمله سنك املى ، ادعاسى ؛ مسلمانلرك اخلاقى اصلاح ، احكام وقواعد شرعيه يي  
 زمانه كوره ايجادن عبارتدى .

بونلرك ، فى الحقيقه - بر نوع دينى اصلاحى (Réformateur) لرايدى ،  
 كنديلرينى ميدانه چيقاران - عيني اجتماعى ضرورت واحتياجى .

بواصلاحی لر ، شوزوروتی و احتیاجی تحلیل و تدقیق ایدرکن وعلاجی دوشونورکن بر درجه یه قدر یا کلمامش ایدیلر . چونکه اقوام اسلامیہ نك بوقدر بلا ومصیبتلره کرفتار اولمسنده ، احکام وقواعد شرعیہ نك انحرافه اوغراسی و بونک نتیجه سی اوله رقده اخلاق بوزوقلنی باشلیجه عاملردندر . فقط عامللر یالکز بونلر دکلدی ؛ پک مهم اولان باشقه لریده واردی . لکن ، نه چاره که یوقاریده سونیه دیکمز متفکرلر بوباشقه عامللری کورمه مدیلر . مثلابونلر غربک شرقه ، اخلاقیله دینیه دکل عام وفی ایله ، مدنیتک یوکسکلکی ایله ، مجهز اولدقلری اسلامیه نك مکملیتی ایله حاکم اولدینی نقطه سنه اصلادقت ایتمه مشلردی . ایشته شو قصور نظرک ، شو یا کلش - دهها دوغروسى - یالکز بر نقطه اوزرینه یوروتلش اولان مطالعاتک سیئہ سی اوله رق درکه استخراج ایتکده اولدقلری نتایج وتوسل ایتش بولوندقلری وسائط ، قاصر وغیرکافی اولدی...

فقط هر فصل اولسده بونلر عالم اسلامه یکی فکرلر ، یکی برجریان القا ایتشلردی . شوفکرلر و جریانلر دوام ایدیوردی . قیلرده ، دماغلرده بر طاقم تبدلات حصوله کلکده ایدی . بوتون عالم اسلامده ماهیتی اعتباریه مهم فقط غیرمعین بر احتیاج اصلاح حسی اواینیوردی : شوحسک ، شو افکارک تمامیه ثمره دار اولسی ایچون یالکز ایلك جریان اصلاح واکال ایدیله ایدی . عالم اسلامک دوچار اولدینی مرض اطرافلی ، دههاواسع وناقذ برنظرله مطالعه و تحلیل اولنه رق یالکز برطرفلی علاج دکل ، بلکه بوتون علاجلر کوسترلیمیلدر . ایشته شووظیفه یی ده تورکار یایدیلر ...

اصلاً تورک اولان شیخ جمال الدین افغانی حضرتلری ، عالم اسلامده برنجی دفعه ، بوتون اسلاملرک دوچار اولدقلری خسته لنی اطرافلی تحلیل ایدرک چاره لرینی کوستردی . بوذات یالکز دین و اخلاق ایله قالمایه رق دیگر اسباب ووسائط مدنیہ واجتماعیه یی ده ارائه ایتدی . اسلاملرک اخلاقاً و دیناً تدنی ایتهلری رخی ذاتاً باشقه برطاقم اسبابک نتایج آلیمه سی در . شو اسباب آرهنده اکشدیدی جهالت وسوء اداره در . جهاننی دفع ایچون علوم وفنون و صنایعی نروده اولورسه اولسون ، کیملرک آئنده بولونلارسه بولونسون آلب کندیمزه مال ایتلی ز .

آوروپایه ، آوروپا علوم وفنوننه بایانچی قالمالی یز ، اساساً اسلام علم وفننه ، نوروحقله قاشمدر . حقایق ولدنیات اسلامیه یالکیز انوارعلوم وفنونک تنوری ایله تظاهر ایدر . ذاتاً اسلامیت علوم وفنون جدیدنک منبئی دکلئ در ؟ مدنیت اسلامیه نك پارلاق وشعشه دار زمانلری علوم وفنون جدیدیده یی حاوی دکلیدی ؟ بونلرک برچوق شعبه لری اوزمانلر مسلمانلرینک افکاروتبعاتی محصولیدر . آوروپا بوعلوم وفنونک مقدماتی بزدن اخذ وکسب ایتدی . شمدی آوروپایه علم وفن ایچون مراجعت ایتک ، کندی مالزی کری ایسته مک دیمکدر .

اصول اداره وتشکیلات سیاسیه واجتماعیه یه کلنجه : اسلامیت تاریحاً واساس اعتبارله شمدیکی آوروپایه تماماً بایانچی دکلدر . اصول مشورتی ؛ اجماع امتی اصل واساس طانیهرق مقام معالی خلافتی ییله شروط وقبوده ربط ایتمش اولان بردین ، آوروپانک شمدیکی حیات اجتماعیه وسیاسیه سنک خطوط اساسیه سنه . بیکانه قالاماز . یالکیز شوقدروارکه مسلمانلر کندی دینلری ، کندی تاریخلری . بیلیمورلر ، جاهلدرلر . ظلم وجبر ایله اقوام اسلامیه آراسنه صوقولمش اولان واسلامیه تمامأضد بولونان کیفی واستبدادی اصول اداره ، مدنیت اسلامیه نك سونمه سنه سبب اولدینی کی دین اسلامکده چیقرندن چیقارق منحرف اولماسنه سبب اولمشدر . علوم وفنون ، صنایع منقرض اولدقچه حقایق ولدنیات اسلامیه دخی برطاقم اساطیر اولیه ، اعتقادات باطله ، خرافه وبدعتلر ایچنده بوغولوب قالدی . ایشته بوگون مسلمانلرک ، مسلمان علما واذکیاسنک اکبرنجی وظیفه لری دینلری شو خرافات ییغینی آلتدن قورتارهرق اسلامیتی محتوی اولدینی کافه حقایق وفضائل ایله کوسترمکدر . بونک ایچون اک دوعرو واسطه یکی علوم وفنون ایله مجهز اولارق حقایق اسلامیه یی سیاسی ، اجتماعی ، اقتصادی واخلاق نقطه نظرلردن مطالعه ایتکدر . ایشته آنجق اوزمان عالم اسلام کندی مصائب امراضنه علاج بوله جقدر ...

شیخ جمال الدین افغانی نك بسله مش ومیدانه آتمش اولدینی افکارک خلاصه سی بودر . آزر زمان ایچنده شو افکار ، بوتون عالم اسلامه سرایت ایتدی . هر برده برطرفدن آوروپا علوم وفنوننک اکتسابنه ، دیکر طرفدن اسلامیتک

ماضینی مطالعه و تدقیق ایتکه آتشی بر مراق او یاندی . آوروپا مکتبلیرینه مسلمان کنجلی آقین آقین کیده زلرکن سن واقتدار جہتیلہ تبعات علمیہ و تاریخیہ کیریشمک ایچون حاضر بولونانلرده میدان فعالیتہ آیلدیلر . هندستانده میر علی لر، علی حیدر لر، مصرده شیخ عبدہ لر ، مصطفی کاملر ، الکواکبی لر، روسیہده شہاب الدین مرجانی لر ، اسماعیل بک، غصبر نیسکی لر ، بارودینر ، رضاء الدین بن فخر الدین لر ، موسی بیکیف لر ، عطا اللہ بایزدوف لر ، شیخ الاسلام عبد السلام لر ، پشینماز زاده لر ، عثمانلرده خواجه تحسین لر ، محمود اسعد لر ، موسی کاظم لر و نعم بکر ظهور ایتدی .

بونلر اسلامیتک محتوی اولدینی حقایق و فضائل برررر میدانہ چیقاردیلر . واسلامیتک ، علوم و فنون جدیدہ ، تشکیلات سیاسیہ و اجتماعیہ حاضرہ ایلہ ائتلاف امتزاج ایدہ بیلہ جکندی ده بوتون وضوحیلہ بیلدیردیلر . بو سایہده عالم اسلامده یکی بر امید ، یکی بر غایہ امل ، یکی بر نقطہ استقبال دوغدی : علوم و فنون غربیہ ایلہ مجهز ، اخلاق و شمائل اسلامیہ ایلہ مسلح اوله رق اسکی اسلامی ایا ایتک ...

تورکلر دخی ، باشقہ لرندن دها زیادہ شوفکرک انتشارینہ خدمت ایتش اولدقلرندن ، سائر اقوام اسلامیہ ایلہ برابر بواملی ، بوایده آلی بسله یورلر . بو حال ، تورک عالمده مشاہدہ ایدیلن جریانلرک برنجیسیندر . فقط بونک ضمنتده دیگر بر جریان دها حصوله کلککده درکہ آنکده ماهیتنی ، صورت تکیون ونشو و نماسنی مقالہ آتیہده تدقیق ایدہ جکمز .

احمد آغايف

## تاریخ و آثار عقیقہ

مورخ عین الدین افندی مرحوم

تاریخی اک آز تدقیق اولونان عرق ، هیچ شہہ یوقکہ تورک عرقیدر . باشقہ ملیتلر آره سینده پارچالانوب ، باشقہ ملیتلر طرفندن یوتیلوب ، بو کون